
Literárna história na stránkach časopisu *Slavica Slovaca*

Erika Brtáňová

Český literárny vedec Aleš Haman v inštruktívnej príručke *Úvod do studia literatury a interpretace díla* vydanej na sklonku deväťdesiatych rokov píše o kríze historického vedomia, v dôsledku ktorého sa literárna história ako disciplína ocitla „v útlme“. Tento stav posudzuje ako dôsledok postmoderného popierania existencie univerzálnych dejín a chápania dejín ako neustáleho pokroku a tiež ako dôsledok presadzovania predstavy o pluralite dejín. Zmysluplnosť literárnohistorického výskumu nepopiera. Úlohu historika literatúry vidí v hľadaní neznámych súvislostí, v hľadaní kontaktu so všetkým, čo má čo povedať prítomnosti.¹ Zhodne s Hamanom vidí literárnohistorickú prácu aj Michal Harpáň, autor populárnej vysokoškolskej učebnice *Teória literatúry*, podľa ktorého má byť jej podstatou „nové videnie autorov a literárnych diel a ich prehodnocovanie z hľadiska aktuálnych literárnych hodnôt v súčasnosti.“²

Literárna história je súčasťou literárnej vedy, je preto namieste položiť si otázku, aké je jej postavenie popri dvoch ďalších literárnych disciplínach – literárnej kritike a literárnej teórii.

Český literárny historik Eduard Petrů v svojom *Úvode do studia literární vědy* označuje literárnu históriu za relatívne najstabilizovanejšiu súčasť literárnej vedy, ktorej ciele (hoci často nie metódy) sú pomerne ujasnené. „V literárnej vede literárna história preberá úlohu skúmať konkrétnu a individuálnu problematiku literárnej tvorby. Na rozdiel od literárnej teórie je nepomerne mladšia a súvisí s chápaním literárneho diela ako súčasti určitého procesu, prebiehajúceho a meniaceho sa v čase. Procesuálne chápanie literatúry sa uplatňuje nanajvýš od prelomu 18. a 19. storočia.“³ Pozícia literárnej kritiky je podľa Petrů v porovnaní s literárnou históriou nielen labilnejšia, ale ako obmedzenejšia sa javí aj platnosť jej súdov.

V našich domácich podmienkach sa literárna história spája s menom Bohuslava Tablica. Hoci predpoklady pre formovanie literárnohistorického úsilia vznikajú už o storočie skôr, na prelome 17. a 18. storočia, keď podľa Gizely Gáfríkovej prostredníctvom študijných ciest protestantských vzdelancov prenikajú z európskych – predovšetkým nemeckých – akademických a univerzitných stredísk do uhorského kultúrneho prostredia prvky vedeckej disciplíny označovanej ako *his-*

¹ Haman, Aleš: *Úvod do studia literatury a interpretace díla*. Praha: H+H, 1999, s. 168-169.

² Harpáň, Michal: *Teória literatúry*. Bratislava: Tigr, 2004, s. 18.

³ Petrů, Eduard: *Úvod do studia literární vědy*. Olomouc: Rubico, 2006, s. 24.

toria litteraria.⁴ Tento pojem prvý raz na systémovej úrovni uviedol v roku 1745 Michal Rotarides vo svojom diele *Historiae Hungaricae litterariae antiqui, medii atque recentioris lineamenta* (Náčrt uhorskej *historie litterariae*). Treba však dodať, že podľa nových zistení Svorada Zavorského sa na etablovaní tejto disciplíny podieľali nemalou mierou aj katolícki vzdelanci.⁵

Vznikom časopisu *Slavica Slovaca* v druhej polovici šesťdesiatych rokov 20. storočia vznikol nový publikačný priestor pre domáci i zahraničný slavistický literárnohistorický výskum. V úvodnom článku si redakcia časopisu predsavzala, že bude napomáhať ďalšie rozvíjanie výskumnej práce v oblasti literárnej vedy a že v súvislosti s teoretickým a metodologickým vývojom dôraz položí na komparatívne skúmanie.⁶ Tieto skutočnosti ovplyvnili zásadne nielen charakter literárnohistorických príspevkov v časopise, ale aj diskusiu o hľadiskách metódach literárnohistorického výskumu, ktorá sa na stránkach časopisu začala postupne rozvíjať.

Diskusiu otvára poľský literárny teoretik a historik Janusz Sławiński príspevkom *Synchronia a diachronia v literárnohistorickom procese*, v ktorom predkladá tézu, že individuálne dielo nemožno oddeľovať od literárnohistorického procesu, ale treba ho vnímať v jeho kontexte.⁷ Bližšie objasňuje vzájomné pôsobenie diela a literárnej tradície, ktorá funguje synchronne a ktorej najelementárnejšou zložkou je literárna norma, kľúčová kategória historickej poetiky.

Nad historickou poetikou ako základom literárnej histórie sa zamýšľa neskôr Mikuláš Bakoš v príspevku *Историческая поэтика и история литературы*, pričom sa odvoláva na ruského bádateľa A. N. Veselovského, ktorý historickú poetiku formuloval ako protiklad normatívnej poetiky.⁸ Podľa Bakošovho výkladu historická poetika je vnútornou históriou literatúry, ktorej predmetom sú dobové štýlové formácie (tzv. literárne smery a prúdy) a druhová diferenciácia literatúry. Bakoš stanovuje tiež úlohu slovenskej literárnej vedy na najbližšie obdobie, ktorou má byť vytvorenie teoretických, metodologických a metodických predpokladov pre združenie histórie literatúry s historickou poetikou.

O nevyhnutnosti vidieť jednotlivé javy a procesy v širších súvislostiach hovorí Dionýz Ďurišin v jubilejnom článku *Päť rokov výskumu inonárodných literatúr*, v ktorom hodnotí päťročnú činnosť Ústavu svetovej literatúry a jazykov.⁹ Ako príklad toho, že historiografia slovenskej literatúry začína zužitkovať výsledky komparatívneho skúmania, uvádza partie z tretieho zväzku akademických *Dejín*

⁴ Gáfriková, Gizela a kol.: *Pannonia docta. Učená Panónia*. Bratislava: Veda, 2003, s. 12.

⁵ Svoje zistenia prezentoval S. Zavorský v referáte *Res litteraria Hungariae (Nielen o rovnomennej košickej tlači z r. 1735)*, ktorý predniesol na vedeckom seminári z cyklu *Pamäť literárnej vedy* pri príležitosti nedožitých sedemdesiatin G. Gáfrikovej (24. novembra 2015).

⁶ *Slavica Slovaca*, 1966, roč. 1, č. 1, s. 3.

⁷ *Slavica Slovaca*, 1966, roč. 1, č. 2, s. 128-141.

⁸ *Slavica Slovaca*, 1968, roč. 3, č. 4, s. 365-372.

⁹ *Slavica Slovaca*, 1969, roč. 4, č. 2, s. 212-216.

slovenskej literatúry, kde autori (predovšetkým I. Kusý a S. Šmatlák) pri analýze a zovšeobecnení jednotlivých javov a procesov už „vnútorne počítali s medziliterárnymi súvislosťami.“

Vidieť javy a procesy v širších súvislostiach považuje za akútne aj František Miko (*Štrukturalizmus a vývinový aspekt literatúry*). Objektivite literárnohistorického výskumu totiž prekážali jednostrannosti ako na strane pozitivizmu, preferujúceho genetické a sociálne súvislosti literárneho diela a literatúry, tak na strane štrukturalizmu, zdôrazňujúceho synchronne a autonómne súvislosti diela. Preto sa Miko prihovára za syntézu oboch aspektov literatúry, aj synchronného a diachronného, teda za to, aby sa nadviazalo na princípy štruktúrnosti, špecifickosti a aktualizácie a tiež za vybudovanie teórie „vonkajších kontextov“ literatúry: vývinového, sociálno-genetického a medziliterárneho kontextu. Povolanie realizovať túto úlohu vidí v osobnosti Mikuláša Bakoša, ktorého označuje za „iniciátora, propagátora, teoretika a organizátora literárnovedného štrukturalizmu na Slovensku.“¹⁰

Nové smerovanie slovenského literárnohistorického výskumu predkladá Mikuláš Bakoš v siedmom ročníku periodika (*Do ďalšej etapy medziliterárneho skúmania*.)¹¹ Bakošom ohlasovaná novosť smerovania spočíva v posune od bilaterálneho k multilaterálnemu chápaniu medziliterárnych vzťahov s odôvodnením, že bilaterálne chápanie vzťahov postihuje iba ich výsek.

Základnou kategóriou takto chápanej problematiky medziliterárnych vzťahov sa stáva kategória historického literárneho slohu romantizmu. Výber slohu zdôvodňuje Bakoš väčšou preskúmanosťou tohto obdobia v porovnaní s obdobím klasicizmu a realizmu a tiež skutočnosťou, že v tomto období dosiahla slovenská literatúra (najmä poézia) stupeň umeleckej zrelosti. Cieľom je ukázať zvláštnosti slovenského romantizmu a jeho odlišnosti od iných európskych romantizmov a tiež to, čím slovenský romantizmus prispieva k obohateniu celoeurópskej, resp. svetovej literatúry.

Bakošov článok je prvým z radu uverejnených príspevkov, ktoré boli prednesené na seminári Slovenský romantizmus v medziliterárnych súvislostiach. Články sú dôkazom, že diskusia o otázkach literárnej histórie sa od začiatku sedemdesiatych rokov otvára podnetom širšej literárnovednej obci.

Metodické zásady a pracovný postup tímového výskumu slovenského literárneho romantizmu na pozadí slovenského či stredoeurópskeho literárneho kontextu vypracoval a predložil v ucelenej podobe Dionýz Ďurišin (*Medziliterárne súvislosti slovenského literárneho romantizmu*).¹² Podľa Ďurišina porovnávaci výskum zacielený na skúmanie svojráznosti slovenského romantizmu má predpoklady „plniť úlohu vnútorného koordinátora kolektívneho skúmania a metodicky je prevenciou pred literárnohistoricky a teoreticky bezpríznakovým a samoúčel-

¹⁰ *Slavica Slovaca*, 1969, roč. 4, č. 4, s. 309-320.

¹¹ *Slavica Slovaca*, 1972, roč. 7, č. 2, s. 89-91.

¹² *Slavica Slovaca*, 1972, roč. 7, č. 2, s. 92-110.

ným hromadením faktov, pred nepotrebnou a škodlivou entropiou informácií.“¹³ Hoci historika slovenskej literatúry zaujímajú primárne variantné zložky čiže jeho špecifické znaky, cieľom skúmania komparatistu je skúmanie relevantných literárnohistorických vzťahov a súvislostí slovenského romantizmu, predovšetkým invariantných zložiek čiže zložiek, ktorými participuje na nadnárodnom vývinovom procese literatúry.

D. Ďurišín vymenúva špecifické znaky romantizmu ako druhový synkretizmus, ľudovosť a folklórnosť, historizmus. Za východiskovú jednotku skúmania volí kategóriu literárneho druhu a pre porovnávaciu analýzu navrhuje vyčleniť genologické jednotky, ktorými sú balada, poéma a próza. Keďže výskum romantizmu vníma ako „zložitý a všestranne náročný“, svoje tézy dáva ako podklad k diskusi a počíta aj s istou korekciou svojho postupu zo strany účastníkov diskusie, ktorú otvára.

Ďurišínovu metodiku dopĺňa František Miko (*Komparatistika, analýza a komunikácia*).¹⁴ Ten pripomína, že zdrojom poznania má byť literárny text a jeho analýza. Pri realizácii výskumného plánu odporúča aplikovať pojmy z teórie komunikácie a informácie ako je napríklad pojem medziliterárna informácia a komunikácia, ktorým možno nahradiť termíny vzťah, závislosť, napodobenie a iné.

Ešte konštruktívnejšie na Ďurišínove tézy reagovali literárni historici Oskár Čepan a Rudo Brtáň, ktorí predložili dosť závažné pripomienky a ktorých argumenty nestratili dodnes svoju aktuálnosť.

Oskár Čepan (*Romantizmus a mesianizmus*) považuje za diskutabilný základný pojem slovenského romantizmu. Takisto je podľa neho iluzórny predpoklad, že možno hovoriť o základnom a invariantnom type slovenského romantizmu. „Totiž abstrahovaný a skovencionalizovaný obsah tohto pojmu nezodpovedá skutočnosti, nevystihuje romantické javy v ich podstate.“ Nepotvrdzujú to ani konkrétne fakty ani literárny materiál. Predstava o tzv. štúrovskom type romantizmu je dedičstvom názorov nasledujúcej epochy rozkladu romantizmu a najmä éry realizmu – pozitivizmu. Čepan poukazuje na jestvovanie iných radikálnejších alternatív romantizmu, pritom však nespochybňuje kladné výsledky štúrovej cesty. Keďže všetko, čo tvorí východiskovú podstatu slovenského a slovanského romantizmu sa sústreďuje v pojme mesianizmus, mesianizmu priznáva iniciátorsky podiel na konštituovaní slovenského romantizmu a pokladá ho za základnú vysvetľovaciu bázu pre pojem „romantizmus“. Takto sa podľa Čepana môžu v novom svetle vnímať aj problémy druhovej a slohovej typológie básnickej tzv. Štúrovej školy.¹⁵

Argumentačne bohatší je príspevok Ruda Brtáňa (*Problémy slovenského romantizmu*).¹⁶ Brtáň – podobne ako Čepan – má výhrady proti Ďurišínovmu pri-

¹³ Tamže, s. 108.

¹⁴ Slavica Slovaca, 1972, roč. 7, č. 2, s. 152-153.

¹⁵ Slavica Slovaca, 1972, roč. 7, č. 2, s. 154-155.

¹⁶ Slavica Slovaca, 1972, roč. 7, č. 2, s. 156-160.

veľmi zjednodušenému pohľadu na slovenský romantizmus. Ďurišinovo genologicko-typologické východisko pokladá Brtáň za správne, ale zužujúce: „Problematiku romantizmu nemožno zužovať len na genologicko-typologické tri vrstvy žánrových vzťahov a súvislostí (na skúmanie epiky slovenskej romantickej balady, romantickej ‚poémy‘ a romantickej historickej prózy).“ Preto do pozornosti odporúča ďalšie genologické jednotky: prstonárodnú ľudovú pieseň, slovenskú a slovanskú povesť, bez ktorej je neodmysliteľný vývin balady, veršovanej rozprávky či novely či romantizujúcej drámy. Okrem dôkladnej žánrovej analýzy Brtáň navrhuje dôslednejšie preskúmať možný vplyv byronizmu a scottizmu. Vyslovuje presvedčenie, že bez preskúmania slovenského klasicizmu a bez znalosti obrodeneckého preromantizmu a ich žánrov bude výskum romantizmu „stáť vo vzduchu a stavať strechu bez solídnych perspektív k základom.“

M. Bakoš, O. Čepan a R. Brtáň hovoria zhodne o napätom vzťahu medzi literárnou históriou a teóriou, ku ktorému dochádza zvyčajne preceňovaním práce teoretika a podceňovaním práce historika. Podľa Emy Panovovej „toto napätie padá vo chvíli, keď si historik i teoretik uvedomia vzájomnú úzku spätosť a závislosť histórie a teórie“.¹⁷

O potrebe uplatniť správne vzťahy a proporcie medzi teóriou a materiálovým výskumom hovorí aj Pavol Winczer (*Poznámky k skúmaniu romantizmu*). Aj on Ďurišinovým metodickým zásadám vyčíta istú jednostrannosť. Oceňuje síce ich teoretickú hĺbku a premyslenosť, ale kriticky hodnotí nedostatočnú znalosť literárneho materiálu romantizmu a sekundárnej literatúry: „Ani Ďurišinove programové tézy sa celkom nevyhli nebezpečenstvu istej jednostrannosti. Funkčne, ako vytýčenie stratégie pre konkrétne bádateľské podujatie, sú s literárnohistorickou praxou bezprostredne späté. Samy však v dostatočnej miere z nej nevyrastajú. Silnou stránkou téz je nesporne ich teoretická hĺbka a premyslenosť. To však už nemožno povedať o znalosti slovenského a svetového romantizmu a prác o romantizme, aj porovnávacích, ktorá by mala metodologický a všeobecno-teoretický prístup vyvážiť a uzemniť. To sa potom spätne premieta aj na teoretickú hodnotu a presvedčivosť téz.“¹⁸

V rámci hodnotenia vzťahov slovanských a neslovanských literatúr sa pozornosť sústreďuje aj na ich konexie s maďarskou literatúrou. O vytváraní väzieb medzi literatúrami na geografickom princípe píše maďarský literárny historik Lászlo Sziklay (*Vzťahy slovanských literatúr s literatúrami susedných neslovanských národov*). Sziklay svoje náhľady, ktoré odzneli na piatom kongrese Medzinárodnej asociácie porovnávacej literatúry v Belehrade, koncipuje v intenciách komparatistiky smerujúcej k „všeobecnej“ (générále) literatúre. Vyslovuje názor, že dôsledkom ideológie jednoty v slovanskom svete sa analýza literárneho vývinu

¹⁷ K metodológii slovenského literárneho romantizmu. In: Slavica Slovaca, 1972, roč. 7, č. 2, s. 173.

¹⁸ Slavica Slovaca, 1972, roč. 7, č. 2, s. 175.

a literárnych javov obmedzovala iba na slovanské literatúry, čo malo za následok izoláciu, ktorá nedovoľovala dostatočne širokú orientáciu výskumu. Podobné tendencie k izolácii, k ignorovaniu slovanských literatúr nachádza aj na maďarskej strane, napr. u maďarských spisovateľov vo vrcholnom období nacionalizmu a tiež v maďarskej literárnej histórii. Podľa Sziklaya sa izolácii treba vyhnúť v čisto literárnych otázkach, pri výskume problematiky literárnych prúdov, literárnych druhov, prozódie či prekladu.¹⁹

Na Sziklayov príspevok reagovali promptne Józef Magnuszewski (*Uwagi nad referatem László Sziklaya*)²⁰ a Karel Krejčí (*Literatury Západu a Východu ze stanoviska studií srovnávacích*).²¹

Magnuszewski Sziklayovu propozíciu komparatívneho výskumu literatúr na teréne viacerých národných literatúr označuje za správnu, kriticky však hodnotí Sziklayovo prílišné zovšeobecňovanie a zjednodušovanie problematiky vzhľadom na zložitosť vzťahov slovanských literatúr s literatúrami susedných neslovanských národov. Zdôrazňuje, že charakter medziliterárnych vzťahov nezávisí len od etnickej blízkosti národov, ale vyplýva z celého komplexu historicky podmienených faktorov formujúcich sa na pôde politických, spoločenských a kultúrnych súvislostí alebo odlišností. Okrem teoreticko-metodologických nedôsledností poukazuje Magnuszewski aj na problémy praktického historického výskumu jednotlivých národných literatúr, na zachytenie vývinových proporcií literárnych druhov, ktoré si vyžaduje najprv analytický výskum vo všetkých jednotlivých národných literatúrach a až potom vyhodnotenie v podobe syntézy.

K. Krejčí vidí nadmerné schematizovanie pri výskume vzťahov slovanských a neslovanských literatúr ako nebezpečné a upozorňuje, že pri vymedzovaní hranice medzi slovanským a neslovanským svetom sa ho treba rozhodne vzdať. Lebo táto hranica nie je geograficky presná ani časovo nemenná, objavujú sa veľké prechodné oblasti najmä v zmysle duchovnom, ktoré sú v neustálom pohybe.

Z hľadiska heuristického výskumu za veľmi hodnotné pre slavistiku treba označiť štúdie Zlatka Klátika a Augustína Maťovčika. Klátik reflektuje ohlas Kollárovej *Slávy dcery* v chorvátskej literatúre²² a Maťovčík prináša významné zistenia o srbských a chorvátskych kontaktoch Martina Hamuljaka.²³

Ani v ďalších dvoch desaťročiach sa literárna história zo stránok periodika *Slavica Slovaca* nevytratila. Autori literárnohistorických príspevkov aj v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch zotrvávajú na aplikácii komparatívnych postupov. V popredí ich záujmu je skúmanie konkrétneho materiálu podľa slohových formácií a v rámci slohového princípu sa ujíma predovšetkým genealogický as-

¹⁹ *Slavica Slovaca*, 1968, roč. 3, č. 4, s. 376.

²⁰ *Slavica Slovaca*, 1969, roč. 4, č. 2, s. 190-192.

²¹ *Slavica Slovaca*, 1969, roč. 4, č. 2, s. 193-195.

²² Kollárova *Slávy dcera* a poézia chorvátskych romantikov. In: *Slavica Slovaca*, 1966, roč. 1, č. 2.

²³ Martin Hamuljak a Juhoslovania. In: *Slavica Slovaca*, 1969, roč. 4, č. 2, s. 169-175.

pekt. Novou fázou náuky o literárnych rodoch a druhoch – fázou komparatívnej genológie sa zaoberá polonista Jozef Hvišč, ktorý v príspevku *Literárna genológia a komparatistika* komentuje v prehľade slovenské literárno-historické práce o rodoch a druhoch romantickej a preromantickej literatúry.²⁴ Okrem parciálnych štúdií výsledkom genologického výskumu romantizmu bolo venované samostatné číslo deviateho ročníka periodika.²⁵

Slovenskí literárni historici sa zapojili aj do diskusie o terminologických otázkach. Pripomenúť treba ich účasť v diskusii o operatívniosti slova vplyv pri skúmaní medziliterárneho procesu a metódy z neho odvodenej, ktorá dala vzniknúť početným článkom o takzvaných vplyvoch jednej literatúry na druhú, jedného diela na druhé dielo. Namiesto tohto zjednodušujúceho, globálneho a málo operatívneho pojmu navrhuje D. Ďurišin, ktorý vykladá jeho dejiny a premeny, používať termíny podnet (impulz), recepcia a kreácia.²⁶ Podobne uvažuje Milan Pišút, ktorý upozorňuje na to, že termín takéhoto širokého rozsahu, akým je „vplyv“, dôsledne sledovaný pri genéze literárneho diela môže viesť k preceneniu závislosti diela na predlohe a k podceneniu tvorivého prínosu a špecifickosti nového diela.²⁷ „Zbytočnosť a neudržateľnosť pojmu vplyv pri výskume medziliterárnych vzťahov“ ilustruje Zoltán Rampák príkladmi z tvorby slovenských dramatikov 19. storočia Jána Chalupku, Jonáša Záborského a Jána Palárika a argumentuje rozličnými stupňami ich tvorivej osobitosti.²⁸ Podľa Oskára Čepana tradičný termín *vplyv* svojou jednostrannosťou odvádza pozornosť iba jedným smerom: na toho, kto dáva a na toho, kto prijíma, zatiaľ čo dvojica termínov „impulz a jeho recepcia“ priliehavejšie vyjadruje mechanizmus vzťahov. Pojem „vzťah“ v literárnom vývine možno adekvátne rekonštruovať cez termíny „impulz – recepcia – vplyv“.²⁹ Miloš Tomčík koriguje Ďurišinovo tvrdenie, že pojem vplyv sa v rámci národnoliterárneho procesu používa minimálne, čo ilustruje aj prostredníctvom práce francúzskeho komparatistu Henriho Peyra *Od Baudelaira k surrealizmu*. Uzaviera, že z literárno-vednej a umenovednej terminológie sa pojem „vplyv“ nedá celkom vylúčiť, no vo vedeckom jazyku má mať len pomocný alebo metaforický charakter.³⁰

Ústrednou témou komparatistickej diskusie v osemdesiatych rokoch sú problémy vzťahov medzi národno-literárnou a medziliterárnou formou (*National and interliterary aspects of history of literature*).³¹ Do diskusie o medziliterárnosti

²⁴ Slavica Slovaca, 1975, roč. 10, č. 2, s. 129-141.

²⁵ Slavica Slovaca, 1974, roč. 9, č. 4.

²⁶ Osudový problém literárnej komparatistiky. In: Slavica Slovaca, 1979, roč. 9, č. 4, s. 129-141.

²⁷ Pojem vplyvu v literárnohistorickej tvorbe. In: Slavica Slovaca, 1979, roč. 9, č. 4, s. 354.

²⁸ K otázkam inonárodných podnetov pre slovenskú drámu. In: Slavica Slovaca, 1979, roč. 7, č. 4, s. 359-364.

²⁹ Vzťahy v literárnom vývine. In: Slavica Slovaca, 1979, roč. 7, č. 4, s. 367.

³⁰ Vzťahy treba skúmať tvorivo. In: Slavica Slovaca, 1979, roč. 7, č. 4, s. 368-369.

³¹ Slavica Slovaca, 1982, roč. 17, č. 4, s. 330-350; roč. 18, 1983, č. 2, s. 171-206.

sa zapája aj maďarský literárny historik István Fried (*K otázke typológie romantizmu niektorých východoeurópskych literatúr*)³²

Odvolávajúc sa na kritiku definície romantizmu R. Welleka zo strany maďarských bádateľov I. Fried hovorí o nevyhnutnosti takej definície romantizmu, ktorá zohľadňuje najpodstatnejšie charakteristické zvláštnosti romantizmu jednotlivých národných literatúr, ktoré možno formulovať na základe syntézy. Na príkladoch dokazuje, že náčrt všeobecných znakov romantizmu si v prvom rade vyžaduje paralelné výskumy. Pritom vychádza z predpokladu, že stredoeurópske a východoeurópske literatúry sa zoskupovali nielen na základe jazykovej podobnosti, ale najmä v súlade s vývinom, ktorý určovali analogické podmienky ako štátna celistvosť, blízkosť záujmov, podobnosť spoločensko-ekonomického a kultúrneho vývinu a pod. Uvedenú tézu ilustruje na typológii slovinského a maďarského romantizmu. Okrem toho sa pokúša aj o vyznačenie typických črt slovenského romantizmu a čiastočne aj klasicizmu.

Maďarský neolatinista Tibor Klaniczay (*Stredoveká a novoveká latinská literatúra v kontexte národných literatúr*) v intenciách porovnávacej literárnej histórie uvažuje o latinskej literatúre v Uhorsku. V neutrálnom latinskom jazyku vyjadrovali maďarská a slovenská literatúra „spoločné aspirácie a vlastné národné ciele“, preto by pri výskume spoločného literárneho dedičstva mali slovenskí a maďarskí vedci vzájomne spolupracovať a rešpektovať výsledky národných výskumov.³³

Niektoré náhľady maďarských kolegov by stáli za opätovné spoločné prediskutovanie, no dnes je spolupráca medzi slovenskými a maďarskými literárnymi historikmi minimálna.

Staršia slovenská literatúra zostáva aj v deväťdesiatych rokoch naďalej v pozornosti redakcie. Upozorniť treba osobitne na dvojčíslo 28. ročníka, ktoré obsahuje príspevky venované 11. medzinárodnému zjazdu slavistov v Bratislave (1993). Všetky literárnohistorické štúdie s výnimkou jednej (J. Minárik: *Anonymná latinská rukopisná poézia*) sú venované literatúre národného obrodzenia, menovite Jánovi Kollárovi. Prezentované názory na túto mimoriadne významnú osobnosť a hodnotenia literárnej tvorby inšpirujú a podnecujú v mnohom aj dnes.

Od roku 1995 sa vydávanie periodika ujíma Slavistický kabinet SAV (dnes Slavistický ústav Jána Stanislava). Slavica Slovaca zostáva naďalej interdisciplinárnym orgánom, ba jeho interdisciplinarita sa ešte viac prehľbuje, pribúdajú príspevky kultúrno-historickej a cirkevno-historickej povahy. Tým sa otvára priestor aj pre nový druhový a žánrový výskum, ktorý predstavuje najmä cyrilské písomníctvo a neolatiniská literatúra.³⁴

³² Slavica Slovaca, 1982, roč. 17, č. 4, s. 302-315.

³³ Slavica Slovaca, 1989, roč. 24, č. 2, s. 156-161.

³⁴ Napríklad s výskumom paraliturgickej piesne začína Peter Žeňuch (Paraliturgická pieseň karpatskej oblasti v kontexte histórie, vzdelanosti a kultúry. In: Slavica Slovaca, 1996, roč. 31, č. 2, s. 112-135) a literárne apológie latinského jazyka sú predmetom analytickej sondy Svorada Zavorského

Toto výskumné zameranie sledujú od roku 2011 aj suplementá periodika. Do konca roka 2014 vyšli štyri špeciálne čísla, ktoré obsahujú komentované edície starších literárnych pamiatok nielen z územia Slovenska (2011: *Disertatio cosmographica seu De mundi systemate*; 2012: *Nemecká a slovenská účtovná kniha zo 17. storočia*; 2014: *Dva cyrilské liečiteľské rukopisy z Michaloviec z konca 18. storočia*), ale objavuje sa medzi nimi aj pamiatka širšej slovanskej proveniencie (2013: *Kyjevský polemicko-apologetický rukopisný zborník s liturgiou svätého Petra*.) Vďaka pridaniu suplement sa rozširuje nielen materiállová báza domácej literárnej kultúry, ale pribúdajú tiež nové editorské riešenia, čím významne rastie slovenské textologické povedomie.

V päťdesiatročnej histórii vedeckého periodika Slavica Slovaca má literárna história a výsledky jej výskumu dôležité a nenahraditeľné miesto.

Literatúra

- GÁFRIKOVÁ, G. a kol.: Pannonia docta. Učená Panónia. Bratislava: Veda, 2003.
HAMAN, A.: Úvod do studia literatury a interpretace díla. Praha: H+H, 1999.
HARPÁŇ, M.: Teória literatúry. Bratislava: Tigra, 2004.
PETRŮ, E.: Úvod do studia literární vědy. Olomouc: Rubico, 2006.

(„Dematur nobis Latina cultura, videbimus, quid erimus!“ Obdobie národného obrodzenia z pohľadu latinskej filológie. In: Slavica Slovaca, 2007, roč. 42, č. 2, s. 124-130).